

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคของประเทศไทย

การละเมิดสิทธิของผู้บริโภคได้เกิดขึ้นมานานแล้ว เนื่องจากมีผู้ประกอบการธุรกิจบางรายที่ได้ผลิตสินค้าขึ้นมาเพื่อแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่น โดยวิธีการลดต้นทุนในการผลิตให้มากที่สุด แต่ในขณะเดียวกันสินค้าที่ผลิตออกมาไม่มีคุณภาพ เมื่อผู้บริโภคได้ซื้อสินค้าไปใช้ปรากฏว่าทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค เช่น ผู้บริโภคได้ซื้อเครื่องสำอางไปใช้แล้วทำให้ใบหน้าเป็นจุดต่างด่างเกิดขึ้น เมื่อผู้บริโภคนำคิไปฟ้องต่อศาล ผู้บริโภคจะต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อใบหน้า แต่เนื่องจากกรรมวิธีในการผลิตเครื่องสำอางมีความสลับซับซ้อนจึงเป็นการยากที่ผู้บริโภคจะพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ว่าเครื่องสำอางที่ซื้อมามีส่วนผสมที่มีสารอันตรายมีส่วนประกอบอยู่ด้วยการดำเนินคดีแพ่งในรูปแบบเดิมที่อาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงไม่เหมาะสมจำเป็นที่จะต้องหาวิธีการดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคเสียใหม่โดยการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ขึ้นมาใช้บังคับเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการที่ไม่มีจริยธรรมและมุ่งหวังที่จะแสวงหากำไรแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคที่ตราขึ้นใหม่นี้มีเจตนารมณ์ที่จะให้ผู้บริโภคมีโอกาสเข้าถึงความยุติธรรมได้สะดวก จัดกระบวนการค้นหาความจริงให้ประสิทธิภาพและเป็นธรรม ปรับปรุงระบบวิธีพิจารณาคดีให้รวดเร็วและเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ที่เอื้อต่อการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคตลอดจนเสริมสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจและป้องปรามผู้ประกอบการที่ไม่สุจริต แต่หลังจากพระราชบัญญัตินี้ได้มีการประกาศใช้ไปได้ระยะหนึ่งก็พบว่ายังมีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการด้วยกัน ซึ่งเมื่อผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาถึงปัญหาต่างๆ แล้ว พบว่ามีปัญหาที่สำคัญๆ ที่ผู้บริโภคยังไม่ได้รับความเป็นธรรมจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้อกฎหมายในเรื่องเขตอำนาจศาลในการฟ้องคดีผู้บริโภค ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการที่ได้รับการเสียหายอย่างเดียวกัน ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับกรณีผู้มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้บริโภคที่เป็นมูลนิธิ ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์และฎีกา ปัญหาข้อกฎหมายเรื่องระบบการสืบพยาน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องนำปัญหาต่างๆ ดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายในเรื่องเขตอำนาจศาลในการฟ้องคดีผู้บริโภคร

ในเรื่องของเขตอำนาจศาล กรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจจะฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลอื่นได้ด้วย ให้ผู้ประกอบธุรกิจเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว⁴¹ ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเขตอำนาจศาลดังนี้

- 1) เป็นกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโภค
- 2) เป็นคดีผู้บริโภค
- 3) มีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนา หรือต่อศาลอื่น
- 4) เสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว

โจทก์อาจจะมีสิทธิเสนอคำฟ้องคดีผู้บริโภคต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนา หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดได้ทั้งสองศาลหรือมากกว่านั้น กรณีดังกล่าวกฎหมายบัญญัติให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว

ตัวอย่าง บริษัท ก. ได้ให้นาย ข. เช่าซื้อรถยนต์ไปหนึ่งคัน โดยทำสัญญาเช่าซื้อที่อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อมานาย ข. ผิดสัญญาเช่าซื้อ บริษัท ก. ต้องการที่จะฟ้องนาย ข. ให้ส่งมอบรถคืนและชำระค่าเช่าซื้อที่ค้าง ขณะที่บริษัท ก. จะฟ้องได้ความว่า นาย ข. มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดตรัง

หากคดีของบริษัท ก. ไม่ใช่คดีผู้บริโภค บริษัท ก. สามารถเลือกฟ้องนาย ข. ได้ระหว่างศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นศาลที่มูลคดีเกิด หรือศาลจังหวัดตรัง ซึ่งเป็นสถานที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของนาย ข. ขณะยื่นฟ้องคดี เป็นหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 (1)

แต่เมื่อคดีดังกล่าวเป็นคดีผู้บริโภค จึงต้องพิจารณามาตรา 17 ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้ความว่าเมื่อบริษัท ก. สามารถฟ้องนาย ข. ต่อศาลที่นาย ข. มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล คือศาลจังหวัดตรัง และสามารถฟ้องนาย ข. ต่อศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ด้วย เพราะเป็นศาลที่มูลคดีเกิด กฎหมายมาตรานี้บังคับให้บริษัท ก. ต้องฟ้องนาย ข. ที่ศาลจังหวัดตรังเพียงศาลเดียว หากบริษัท ก. ฟ้องที่ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นศาลที่มูลคดีเกิด ศาลต้องไม่รับฟ้อง

เจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวก็เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายและเพื่อความสะดวกในการเดินทางมาศาลเพื่อมาต่อสู้คดีของผู้บริโภค ในกรณีผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่คนละแห่งกับสถานที่ที่มูลคดีเกิด เพราะเป็นที่ทราบกันว่า เขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

⁴¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551, มาตรา 17.

ความแฟ่งนั้น โจทก์สามารถฟ้องคดีต่อศาลที่มูลคดีเกิดได้ โดยปกติจะเป็นภูมิลำเนาของโจทก์ หรือ ต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาในเขตศาล แต่ส่วนใหญ่โจทก์จะเลือกฟ้องที่มูลคดีเกิดเพื่อความสะดวก ประหยัดค่าใช้จ่ายของโจทก์เอง เป็นการผลักรถในการเดินทางมาสู้คดีให้กับจำเลย ฉะนั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงออกมาเพื่ออุดช่องว่างกรณีดังกล่าว

ปัญหาต้องพิจารณาต่อไป หากว่ามี การฟ้องผู้ค้าประกัน หรือผู้จ้างงอเข้ามาด้วย ผู้ประกอบธุรกิจจะต้องฟ้องผู้บริโภค และผู้ค้าประกันหรือผู้จ้างงอต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาใน เขตศาล ได้เพียงศาลเดียวตามพระราชบัญญัติพิจารณาคดีผู้บริโภคพ.ศ. 2551 มาตรา 17 หรือสามารถ ฟ้องผู้ค้าประกันที่สถานที่มูลคดีเกิดได้ด้วยตามหลักทั่วไป

ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายให้ กับ ผู้บริโภคเท่านั้น ผู้ค้าประกัน หรือผู้จ้างงอ มิใช่ผู้บริโภคโดยตรง เมื่อมีการฟ้องร้องให้ร่วมรับผิดชอบ กับ ผู้บริโภคก็ต้องใช้มาตรา 17 บังคับเช่นเดียวกัน คือ ต้องฟ้องที่ภูมิลำเนาของผู้บริโภค แม้ผู้ค้าประกัน หรือผู้จ้างงอจะมีภูมิลำเนาคณะที่กับผู้บริโภคก็ตาม หากฟ้องให้ร่วมกันรับผิดชอบจะต้องยึดภูมิลำเนา ของผู้บริโภคเป็นสำคัญจะแยกฟ้อง ผู้ค้าประกันที่ภูมิลำเนาของผู้ค้าประกัน หรือผู้จ้างงอ หรือ สถานที่ที่มูลคดีเกิดไม่ได้ เพราะมูลความแห่งคดีของผู้บริโภค ผู้ค้าประกัน หรือผู้จ้างงอ มีมูลความ แห่งคดีเกี่ยวข้องกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแฟ่ง มาตรา 5

ตัวอย่างเช่น นาย ก. เข้าซื้อรถจากบริษัท ข. โดยมีนาย ค. เป็นผู้ค้าประกันสัญญาทำ สัญญากันที่จังหวัดนครศรีธรรมราช หลังจากนั้น นาย ก. ผิดสัญญา ไม่ชำระค่าเช่าซื้อและไม่ส่ง มอปรคคืน บริษัท ข. ต้องการจะฟ้องร้องเพื่อให้ชำระค่าเช่าซื้อ และให้ส่งมอปรคคืน หากปรากฏว่า ขณะที่จะฟ้องนาย ก. มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดตรัง นาย ค. มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดพัทลุง

หากบริษัท ข. ต้องการฟ้อง นาย ก. ผู้เช่าซื้อเพียงคนเดียว บริษัท ข. ต้องฟ้องนาย ก. ต่อศาลจังหวัดตรัง เพียงที่เดียว จะฟ้องที่ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นสถานที่ที่มูลคดีเกิด ไม่ได้ เพราะต้องห้ามตามมาตรา 17

หากบริษัท ข. ต้องการฟ้องนาย ก. ในฐานะผู้เช่าซื้อ และนาย ค. ในฐานะผู้ค้าประกันให้ ร่วมกันรับผิดชอบ บริษัท ข. จะต้องให้ทั้งสองคนรับผิดชอบได้ที่ศาลจังหวัดตรังเพียงศาลเดียว จะฟ้องที่ศาล จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นสถานที่ที่มูลคดีเกิด ไม่ได้ต้องห้ามตามมาตรา 17

สาเหตุที่ต้องห้าม เพราะจะฟ้องนาย ก. นาย ค. ที่มูลคดีเกิดไม่ได้ เนื่องจาก นาย ก. เป็นผู้บริโภคเข้าเงื่อนไขตามมาตรา 17 หากจะฟ้องโดยยึดสถานที่ที่มูลคดีเกิดกรณีของนาย ค. ก็ ไม่ได้ เพราะไม่อาจฟ้องนาย ก. เข้าไปในคดีได้ เพราะต้องห้ามตามมาตรา 17

หากบริษัท ข. ไม่ฟ้องนาย ก. แต่ได้ฟ้องเฉพาะนาย ค. เพียงคนเดียว กรณีนี้ต้องเป็นไป ตามหลักทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแฟ่ง มาตรา 4 (1) และมาตรา 5 เป็นกรณี

อาจเสนอคำฟ้องได้ตั้งแต่สองศาลขึ้นไป โจทก์อาจเลือกฟ้องต่อศาลใดศาลหนึ่งก็ได้ ตามปัญหา โจทก์จึงสามารถเลือกฟ้อง นาย ค. ที่ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นสถานที่ที่มูลคดีเกิดหรือ ต่อศาลจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นศาลที่ นาย ค. มีภูมิลำเนาอยู่ก็ได้

มาตรา 17 เป็นเฉพาะกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจจะฟ้องผู้บริโภคนั้นเป็นคดีผู้บริโภค หากผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโภคนั้นเป็นคดีแพ่งทั่วไปที่ไม่เข้าลักษณะของคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แล้ว ก็ต้องฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือศาลที่มูลคดีเกิด ตามหลักทั่วไปในวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 4 (1) หรือหากคดีเกี่ยวข้องกับ อสังหาริมทรัพย์ก็ต้องฟ้องต่อศาลที่ทรัพย์ตั้งอยู่ตามมาตรา 4 ทวิ

ตามมาตรา 17 เป็นเฉพาะกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจจะฟ้องผู้บริโภคนั้นเป็นคดีผู้บริโภค เท่านั้น หากกรณีที่ผู้บริโภคนั้นเป็นโจทก์ฟ้องผู้ประกอบธุรกิจเป็นจำเลยเป็นคดีผู้บริโภคก็ต้องอาศัยหลักเกณฑ์ทั่วไปในเรื่องเขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 (1) คือ จะต้องฟ้องต่อศาลที่จำเลยหรือผู้ประกอบธุรกิจมีภูมิลำเนาในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิด หรือตามมาตรา 4 ทวิ หากคำฟ้องดังกล่าว เป็นคำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์

กรณีที่ผู้บริโภคนั้นจะฟ้องผู้ประกอบธุรกิจย่อมไม่เป็นปัญหา เพราะจะฟ้องที่ศาลไหนก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้วแต่ความสะดวกของผู้บริโภค ปัญหาที่ต้องพิจารณาคือ ผู้ประกอบธุรกิจจะฟ้องผู้บริโภคนั้น ซึ่งหากฟ้องได้หลายเขตศาลจะต้องฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคนั้นมีภูมิลำเนาเท่านั้น จึงเป็นปัญหากับผู้ประกอบธุรกิจพอสมควร ซึ่งปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่า ผู้ประกอบธุรกิจจะหาแนวทางในการแก้ปัญหาอยู่บ้างแล้ว โดยอาจพิจารณาตั้งแต่เริ่มจะก่อนนิติสัมพันธ์ต่อกัน เช่น ผู้บริโภคต้องการกู้เงิน หรือเช่าซื้อรถจากผู้ประกอบธุรกิจ การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ ผู้ประกอบธุรกิจอาจจะนำเรื่องภูมิลำเนาของผู้บริโภคมาพิจารณาด้วย และอาจจะบวกเพิ่มเงินเข้าไปจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย กรณีที่เกิดการฟ้องร้อง ผู้บริโภคซึ่งมีอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจน้อยกว่าต้องจำยอมตามข้อตกลงนั้น ซึ่งทำให้ผู้บริโภคไม่ได้เงินตามที่ขอกู้จริง เป็นการผลัดภาระกลับไปยังผู้บริโภคเหมือนเดิม และอาจเพิ่มภาระให้กับผู้บริโภคมากกว่าเดิม กรณีที่ไม่มีการผิดสัญญา ผู้ประกอบธุรกิจก็จะได้รับผลประโยชน์เกินสมควร อาจจะไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ก็ได้ ในการฟ้องคดีผู้บริโภค เนื่องจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจจะฟ้องผู้บริโภคนั้นเป็นคดีผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลอื่นได้ด้วย ให้ผู้ประกอบธุรกิจเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว⁴² การที่ให้ฟ้องคดีต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาได้เพียงแห่งเดียวมิได้คุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริง เพราะผู้บริโภคที่มีได้อาศัยอยู่

⁴² พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551, มาตรา 17.

ตามที่แจ้งไว้ในทะเบียนบ้านต้องเดินทางกลับไปต่อสู้อคดีตามที่อยู่ในทะเบียนบ้านของตนเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก อีกทั้งผู้บริโภคจำเป็นต้องลงงานเพื่อไปต่อสู้อคดีหลายวันซึ่งนายจ้างอาจไม่อนุญาตให้ลงงาน เป็นเหตุให้ผู้บริโภคไม่สามารถเดินทางไปต่อสู้อคดีได้และตกเป็นผู้แพ้อคดีในที่สุด นอกจากนี้ ยังมีข้อควรระวัง คือ แม้อมาตรา 17 จะบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคที่ภูมิลำเนาของผู้บริโภคเพียงแห่งเดียวเท่านั้น แต่ในบางครั้งผู้ประกอบธุรกิจอาจขอให้ส่งประเด็นไปสืบพยานโจทก์ส่วนใหญ่ที่ศาลอื่นโดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 102 ซึ่งส่งผลให้ผู้บริโภคไม่สามารถตามประเด็นไปเพื่อต่อสู้อคดีได้อีก ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้นจึงขัดกับหลักการของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคที่ว่า เพื่อให้ผู้บริโภคมีโอกาสเข้าถึงความยุติธรรมได้สะดวกยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการเสริมสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจและป้องปรามผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่สุจริต ด้วยเหตุนี้เองเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง จึงต้องให้ฟ้องคดีต่อศาลที่มูลคดีเกิดได้ด้วย เนื่องจากเป็นถิ่นที่อยู่แท้จริงของจำเลยที่เป็นถิ่นที่อยู่ของจำเลยอีกแห่งหนึ่งนอกจากที่ปรากฏตามทะเบียนราษฎร จำเลยสามารถเดินทางมาศาลได้สะดวกกว่าที่อยู่ตามที่ปรากฏในทะเบียนราษฎร จึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีถิ่นที่อยู่ในเขตศาลได้อีกแห่งหนึ่งด้วย

4.2 วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบธุรกิจที่ได้รับความเสียหายอย่างเดียวกัน

การบริโภคสินค้าบางครั้งอาจมีผู้บริโภคได้รับความเสียหายในลักษณะอย่างเดียวกันหลายราย เช่น กรณีที่สินค้าผลิตออกมาโดยใช้ส่วนผสมที่เป็นอันตรายเหมือนกันทุกชิ้น หรือกรณีที่เกิดข้อผิดพลาดทางกระบวนการผลิตทำให้สินค้าที่ผลิตออกมาในช่วงเวลาเดียวกันมีความชำรุดบกพร่องเหมือนกัน หากผู้บริโภครายหนึ่งได้ฟ้องผู้ประกอบธุรกิจให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นและมีการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับการผลิตสินค้า จนกระทั่งศาลมีคำพิพากษาไปแล้ว ต่อมาผู้บริโภครายอื่นมาฟ้องเรียกค่าเสียหายในลักษณะทำนองเดียวกันนี้อีกเป็นคดีใหม่ก็ต้องมีการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันซ้ำอีก พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จึงได้แก้ไขปัญหาการพิจารณาคดีที่ซ้ำซ้อนกันไว้โดยวางหลักว่า ถ้าภายหลังที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ในคดีผู้บริโภคแล้ว ปรากฏว่ามีการฟ้องผู้ประกอบธุรกิจรายเดียวกันเป็นคดีผู้บริโภคอีก โดยข้อเท็จจริงที่พิพาทเป็นอย่างเดียวกับคดีก่อนและศาลในคดีก่อนได้วินิจฉัยไว้แล้ว ศาลในคดีหลังอาจมีคำสั่งให้ถือว่าข้อเท็จจริงในประเด็นนั้นเป็นอันยุติเช่นเดียวกับคดีก่อนโดยไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐาน เว้นแต่ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงในคดีก่อนนั้นยังไม่เพียงพอแก่การวินิจฉัยชี้ขาดคดี

หรือเพื่อให้โอกาสแก่คู่ความที่เสียเปรียบต่อผู้คดี ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองหรืออนุญาตให้คู่ความนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควรก็ได้⁴³ หลังจากที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ปรากฏว่าผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายอย่างเดียวกันจากการบริโภคสินค้าของผู้ประกอบธุรกิจคนเดียวกัน ผู้เสียหายแต่ละคนต่างก็นำคดีมาฟ้องต่อศาลไม่พร้อมกัน เมื่อศาลมีคำพิพากษาในคดีแรกไปแล้ว ก็มีผู้เสียหายอื่นมาฟ้องคดีอีก ถึงแม้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 30 ดังกล่าวให้ศาลในคดีหลังรับฟังข้อเท็จจริงเป็นอย่างเดียวกันกับคดีก่อน แต่การฟ้องคดีในลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้เสียหายที่ฟ้องคดีภายหลังเสียเปรียบผู้เสียหายที่ฟ้องคดีไว้ก่อนและศาลมีคำพิพากษาแล้ว เนื่องจากผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีก่อนจะบังคับชำระหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ก่อน ผู้เสียหายที่ฟ้องคดีในภายหลังแม้ศาลมีคำพิพากษาให้ชนะคดีก็อาจไม่ได้รับชดเชยค่าเสียหายเนื่องจากลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอให้บังคับชำระหนี้ได้ อีกทั้งผู้เสียหายคนอื่นๆ ที่ยังไม่ได้ฟ้องคดีก็จะไม่มีผลผูกพันตามคำพิพากษาดังกล่าวด้วย เพราะคำพิพากษามีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในคดีเท่านั้น แม้จำเลยจะเป็นคนเดียวกันก็ตาม การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายอย่างเดียวกันหลายราย โดยให้ต่างคนต่างฟ้อง ทำให้ศาลต้องพิจารณาในเรื่องอย่างเดียวกันซ้ำอีก จึงทำให้เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น นอกจากนี้แม้พระราชบัญญัติฉบับนี้จะบัญญัติให้ผลของคดีที่ฟ้องเป็นอย่างเดียวกันก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาแก่ผู้เสียหายที่ฟ้องคดีภายหลังและผู้เสียหายที่ยังไม่ได้ฟ้องคดี เนื่องจากตามสภาพความเป็นจริงแล้วเมื่อเกิดความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม ผู้ที่ได้รับความเสียหายด้วยกันควรที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายไปในคราวเดียวกัน โดยการนำคดีมาฟ้องพร้อมกัน เมื่อศาลพิพากษาให้ผู้เสียหายทั้งหมดชนะคดี หากมีการบังคับคดีเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้เสียหายแต่ละคนจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายไปตามความเสียหายที่เกิดขึ้นในแต่ละคน ผู้เขียนเห็นว่าแม้พระราชบัญญัติฉบับนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแต่ละคนสามารถฟ้องคดีได้โดยอาศัยข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันอย่างที่ศาลเคยวินิจฉัยไว้แล้วก็ตาม แต่การฟ้องคดีดังกล่าวก็เป็นเรื่องของผู้บริโภคเฉพาะรายที่ได้ฟ้องคดีไว้ต่อศาลแล้วเท่านั้น หากผู้บริโภครายใดยังไม่ได้ฟ้องคดีเอาไว้ ผลของคำพิพากษาเกี่ยวกับคดีก่อนก็จะนำมาใช้กับผู้บริโภคที่ไม่ได้ฟ้องคดีไม่ได้ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 16083/2542 คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นโจทก์ฟ้องบริษัทที่ทอง จำกัด จำเลยว่า จำเลยเป็นเจ้าของโครงการบ้านสวนดอนเมืองโครงการอาคารชุด จำเลยได้ประกาศโฆษณาขายห้องชุดให้กับบุคคลทั่วไป นายคมกฤษ รัตนถาวร ผู้ร้องที่ 1 กับพวก 13 คน ได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายห้องชุดกับจำเลยตามสัญญาจำนวน 13 ฉบับ ทั้งได้ชำระเงินให้กับจำเลยแล้วบางส่วน ต่อมาจำเลยผิดสัญญาไม่ทำการก่อสร้างให้แล้วเสร็จและส่งมอบห้องชุดแก่ผู้ร้อง

⁴³ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551, มาตรา 30.

ทั้งหมดซึ่งเป็นผู้บริโภคขอให้จำเลยชดใช้เงินพร้อมดอกเบี้ยแก่ผู้ร้องทั้งหมด ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระเงินให้แก่ผู้ร้องทั้งหมดพร้อมดอกเบี้ยตามฟ้อง

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คดีนี้เป็นการรวมพิจารณาของศาลในกรณี que ผู้เสียหายหลายรายจากเหตุการณ์เดียวกัน ศาลพิพากษาให้มีผลผูกพันเฉพาะคู่ความที่ฟ้องคดีแล้วเท่านั้น สำหรับผู้เสียหายรายอื่นที่มีได้ร้องหรือฟ้องคดีเข้ามาเป็นกรณีเดียวกันนี้ จำเลยคนเดียวกันก็จะไม่มีผลผูกพันตามคำพิพากษานี้ ผู้เสียหายรายอื่นจะต้องไปฟ้องคดีขึ้นใหม่ การบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจดำเนินการไปในคราวเดียวกันได้ ทำให้ผู้เสียหายที่ฟ้องคดีในภายหลังอาจจะได้รับความเสียหายเนื่องจากทรัพย์สินของจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษามีไม่เพียงพอที่จะนำมาบังคับคดีให้แก่ผู้ที่ฟ้องคดีในภายหลัง นอกจากนี้ทำให้ศาลต้องพิจารณาคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำอีกโดยไม่มีความจำเป็น อันจักทำให้คดีล่าช้าและสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น อีกทั้งทางด้านผู้ประกอบการที่มาตรา 30 กำหนดให้ผลของคดีผูกพันเฉพาะผู้บริโภคคนที่ฟ้องคดีเท่านั้น ทำให้ผู้บริโภคต่างคนต่างนำคดีมาฟ้องผู้ประกอบการเดียวกันซ้ำแล้วซ้ำอีก ทำให้ผู้ประกอบการต้องเสียเวลาที่จะต้องมาต่อสู้คดีในแต่ละครั้ง ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่มีเวลาในการพัฒนาธุรกิจของตนได้อย่างเต็มที่ อันเป็นการขัดกับหลักการของกฎหมายธุรกิจที่ว่าต้องสะดวก รวดเร็ว และประหยัด ด้วยเหตุนี้เองในกรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายในลักษณะอย่างเดียวกันหลายราย ควรที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลไปพร้อมกันเพื่อให้เสร็จภายในคราวเดียวกัน หากมีการบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้เสียหายแต่ละรายจะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายไปในคราวเดียวกันไม่จำเป็นต้องนำคดีมาฟ้องใหม่ทำให้ศาลต้องเสียเวลามาพิจารณาคดีซึ่งมีลักษณะอย่างเดียวกันซ้ำแล้วซ้ำอีก

กรณีข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นดังตัวอย่างของคำพิพากษาศาลฎีกานี้หากเกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายของประเทศดังกล่าวได้กำหนดให้บุคคลหนึ่งหรือหลายคนดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของตนหรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่นที่มีข้อเรียกร้องหรือมีส่วนได้เสียร่วมกัน โดยผู้ที่มีส่วนได้เสียร่วมกันในที่นี้มีได้เป็นผู้ที่มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันหรือเป็นเจ้าของหรือลูกหนี้ร่วม แต่เป็นการที่คนกลุ่มหนึ่งมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการที่ตนถูกโต้แย้งสิทธิในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำเดียวกัน โดยการฟ้องคดีเข้ามาด้วยกันเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาและตัดสินคดีไปเสียในคราวเดียวกัน บุคคลที่ดำเนินคดีเพื่อตนเองและเพื่อบุคคลอื่นจะมีฐานะเป็นคู่ความที่เป็นผู้แทน ส่วนกลุ่มบุคคลที่ได้รับการดำเนินคดีแทนจะไม่ได้เข้าร่วมในการพิจารณาคดีและไม่ได้เป็นคู่ความ แต่มีฐานะเป็นสมาชิกกลุ่ม (Class Member) แต่เมื่อศาลมีคำพิพากษาออกมาผลของคำพิพากษาในคดีจะผูกพันถึงกลุ่มบุคคลที่ได้รับการดำเนินคดีแทนด้วยการฟ้องคดีคู่ความมีสิทธิฟ้องโดยไม่ต้องขอความยินยอมจากสมาชิกกลุ่ม แต่ในการดำเนินคดีและ

ผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งมีผลผูกพันผู้ที่ เป็นสมาชิกกลุ่มทุกคนที่ไม่ได้ใช้สิทธิขออกจากรวม
ทุกคน

การดำเนินคดีแบบกลุ่มดังกล่าวในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีข้อแตกต่างกับของ
ประเทศไทยดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 30 ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551
ที่กฎหมายกำหนดให้นำผลของการวินิจฉัยคดีที่ผู้บริโภครายแรกนำคดีมาฟ้องมาใช้กับคดีที่
ผู้บริโภครายอื่นที่ฟ้องเข้ามาในภายหลัง จำต้องนำหลักฐานมาสืบกันใหม่ในข้อเท็จจริงอย่าง
เดียวกัน แต่ก็มีผลผูกพันเฉพาะผู้บริโภคที่นำคดีมาฟ้องแล้วเท่านั้น ไม่รวมไปถึงผู้บริโภคอื่นที่
ไม่ได้นำคดีมาฟ้องต่อศาลด้วย การที่พระราชบัญญัติฉบับนี้บัญญัติเฉพาะแต่ผลของคำพิพากษามีผล
ผูกพันคู่ความเฉพาะผู้บริโภคที่ฟ้องคดีไว้แล้วเท่านั้นเป็นการกำหนดเป็นหลักการไว้กว้างๆ ให้
ศาลใช้ดุลพินิจ เมื่อผู้เสียหายได้รับความเสียหายอย่างเดียวกันฟ้องเป็นคดีขึ้นใหม่ เมื่อศาลตัดสินใน
คดีแรกแล้ว กฎหมายให้ศาลใช้ดุลพินิจที่จะนำข้อเท็จจริงในคดีก่อนมาใช้โดยไม่ต้องสืบพยานซ้ำ
อีก แต่ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงในคดีก่อนไม่เพียงพอแก่การวินิจฉัยชี้ขาดคดีนี้ หรือเพื่อให้โอกาส
แก่คู่ความ ที่เสียเปรียบต่อคู่คดี ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองหรืออนุญาตให้คู่ความนำ
พยาน หลักฐานมาสืบเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่บทบัญญัติของมาตรา 30 ดังกล่าว
ผลในทางคดีคล้ายกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม แต่ในการเริ่มต้นของคดีมีลักษณะที่แตกต่างกัน
กล่าวคือ การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะมีผู้กระทำการแทนสมาชิกของกลุ่มทุกคนเป็นคนฟ้องคดีและ
เมื่อศาลมีคำพิพากษาผลของคดีจะผูกพันสมาชิกของกลุ่มทุกคน โดยที่สมาชิกของกลุ่มไม่จำเป็นที่
จะต้องมาแยกฟ้องเป็นรายบุคคลเหมือนกับของไทย และในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นการ
ดำเนินคดีในคราวเดียวพร้อมกันทุกคน และทำให้ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายอย่างเดียวกัน
ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายอย่างเป็นธรรมจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาคณะเดียวกันตามสัดส่วนของ
ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายในแต่ละบุคคล ดังนั้นหากนำการดำเนินคดีแบบกลุ่มของ
ประเทศสหรัฐอเมริกานำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายที่
ไม่ได้ฟ้องคดีด้วย หากผู้เสียหายรายนั้นเป็นสมาชิกของกลุ่มด้วย

ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อมีผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจลักษณะอย่าง
เดียวกันเป็นจำนวนมาก การฟ้องคดีผู้บริโภคของไทยยังอยู่ในลักษณะที่ต่างคนต่างฟ้อง
เมื่อทรัพย์สินของผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นผู้ถูกฟ้องมีจำนวนจำกัด คำพิพากษาของศาลในแต่ละคดี
อาจจะทำให้ผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มที่ยังไม่ได้ฟ้องคดีลดลงและไม่เพียงพอต่อการชดใช้
ค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคที่ฟ้องคดีในภายหลังหรือธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจไม่มีทรัพย์สินให้บังคับ
คดีหรือล้มละลายไปเสียแล้ว การฟ้องคดีของผู้บริโภคในประเทศไทยถือไม่ได้ว่ามีกรนำหลักการ
การดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้ เนื่องจากยังขาดหลักการในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อ

ประโยชน์ร่วมกัน และเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นจำเลยในการกระทำเดียวกัน เพื่อให้ศาลตัดสินคดีไปเสียในคราวเดียวกัน การที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้บริโภค แต่ละรายต่างนำคดีมาฟ้องนับว่ายังไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภครายอื่นที่ไม่ได้นำคดีมาฟ้องต่อศาล จึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้คดีผู้บริโภคเป็นคดีแบบกลุ่ม (Class Action)

4.3 วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับกรณีผู้มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้บริโภคที่เป็นมูลนิธิ

ในกรณีผู้มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้บริโภคกฎหมายได้กำหนดให้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 19 ได้บัญญัติให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสมาคมที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นองค์กรหรือหน่วยงานที่มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีผู้บริโภคแทน แต่เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 10 ซึ่งบัญญัติให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมและมูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายได้โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องและดำเนินคดีแทนตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลม การฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้เสียหายให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง แต่ไม่รวมถึงความรับผิดในค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สุด ซึ่งในบทบัญญัติของมาตรานี้ นอกจากจะกำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสมาคมซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้บริโภคแล้วยังได้บัญญัติให้มูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้บริโภคได้ด้วย แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กำหนดให้หน่วยงานที่มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้บริโภคมีได้แต่เฉพาะคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามมาตรา 39 และสมาคมตามมาตรา 40 ประกอบด้วยมาตรา 41 เมื่อพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มิได้กำหนดให้มูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองมีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้บริโภค เหมือนกับสมาคมตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคในมาตรา 10 (8) หน่วยงานที่จะฟ้องร้องและดำเนินคดีแทนผู้บริโภคจึงมิได้เฉพาะแต่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสมาคมซึ่งจดทะเบียนแล้วเท่านั้น ส่วนมูลนิธิเมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองเพื่อที่จะมีสิทธิฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง

ผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้ การที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 10 กำหนดให้มูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายได้ แต่เมื่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคไม่มีอำนาจให้การรับรองมูลนิธิ ดังนั้นมูลนิธิตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงไม่มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้เสียหายได้ จึงเห็นได้ว่าการบัญญัติกฎหมายไม่มีความสอดคล้องกันยิ่งไปกว่านั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ มาตรา 61 ยังได้บัญญัติรับรองมูลนิธิให้มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภคได้ นอกจากนี้การคุ้มครองผู้บริโภคมีหลายหน่วยงานราชการเข้ามาเกี่ยวข้องมาก เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานอัยการสูงสุด จึงมักมีอุปสรรคจากการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ และรัฐจะให้ความสำคัญกับผู้ประกอบธุรกิจมากกว่าผู้บริโภค เนื่องจาก ผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้มีอำนาจทางการเงินที่จะต่อรองได้มากกว่า อีกทั้งนักการเมืองที่เป็นผู้ประกอบกิจการหากอยู่ในฐานะผู้บังคับบัญชา ก็จะเป็นช่องทางให้กลุ่มผู้บริโภคถูกแทรกแซงได้โดยง่าย ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองมีอำนาจตามกฎหมายที่จะฟ้องคดีแทนผู้บริโภค เนื่องจากมูลนิธิเป็นองค์กรเอกชน ไม่ใช่รัฐบาล เพราะจัดตั้งขึ้นโดยเอกชน จึงมีความเป็นอิสระ รวดเร็ว คล่องตัว ไม่มีข้อขัดข้องติดขัดเหมือนกับทางราชการ อีกทั้งการที่มูลนิธิเป็นองค์กรเอกชนทำให้รัฐไม่สามารถแทรกแซงได้ ประกอบกับวัตถุประสงค์ของมูลนิธิจะต้องไม่เป็นการหากำไร เป็นไปเพื่อการกุศลและสาธารณประโยชน์ ดังนี้ การที่ให้มูลนิธิที่กรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองมีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภคจะทำให้การดำเนินคดีแทนผู้บริโภคเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคอย่างแท้จริง

การที่กฎหมายกำหนดให้มูลนิธิเป็นผู้มีอำนาจยื่นฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้บริโภค เนื่องจากกฎหมายเห็นว่าการดำเนินคดีของสมาคมหรือมูลนิธิมีข้อที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพียงแต่มูลนิธิจะมีวัตถุประสงค์เพื่อการกุศลหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ก็ต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เช่นเดียวกับสมาคม ประกอบกับเมื่อพิจารณาไปถึงบทบาทของมูลนิธิแล้ว แม้มูลนิธิจะไม่มีสิทธิยื่นคำขอให้กรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองในการฟ้องร้องและดำเนินคดีแทนผู้บริโภคดังกล่าวข้างต้น แต่บางครั้งมูลนิธิมีบทบาทที่โดดเด่นมากกว่าสมาคมที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรอง เช่น

คดีศาลปกครองสูงสุด หมายเลขแดงที่ พ.35/2550 มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคผู้ฟ้องคดีที่ 1 กับพวก ซึ่งเป็นประชาชนผู้ใช้น้ำมันยื่นฟ้องคณะรัฐมนตรีเป็นจำเลยที่ 1 นายกรัฐมนตรีเป็นจำเลยที่ 2 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานเป็นจำเลยที่ 3 และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นจำเลยที่ 4

กรณีคดีพิพาททางปกครองเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชกฤษฎีกาที่รัฐบาลจะทำการแปรรูปบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจอันเป็นสมบัติของชาติให้เป็นบริษัทเอกชน มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคเป็นฝ่ายชนะคดี ถือว่าเป็นการฟ้องร้องดำเนินคดีแทนผู้บริโภคผู้ใช้น้ำมันหรือผู้บริโภคโดยทั่วไปที่จะได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของรัฐดังกล่าว และทำให้สาธารณสมบัติของแผ่นดินไม่ตกไปอยู่ในมือของนักธุรกิจและนักการเมือง ซึ่งเป็นหุ้นส่วนหรือมีส่วนได้เสียในการออกกฎหมายเพื่อมาแปรรูปรัฐวิสาหกิจและในคดีนี้ศาลปกครองสูงสุดได้ตัดสินเอาไว้อย่างชัดเจนว่า การแปรรูปรัฐวิสาหกิจดังกล่าวผิด หลักการมีส่วนได้เสียตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองจากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มูลนิธิบทบาทที่สำคัญในการฟ้องร้องและดำเนินคดีจนกระทั่งรักษาสมบัติของชาติเอาไว้ได้ เมื่อมูลนิธิสามารถที่จะขึ้นฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้มูลนิธิก็ควรที่จะเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองผู้บริโภคได้ เนื่องจากมูลนิธิส่วนใหญ่แล้วเป็นองค์กรของเอกชนสามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิได้อย่างรวดเร็วและมีความคล่องตัวไม่มีข้อขัดข้องหรือติดขัดเหมือนกับหน่วยงานของทางราชการ อีกทั้งมูลนิธิมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยทั่วไปอยู่แล้ว เช่น มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง เป็นต้น การให้มูลนิธิเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองผู้บริโภคอีกองค์กรหนึ่งนอกเหนือจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสมาคมนับว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้มูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองสามารถฟ้องร้องและดำเนินคดีแทนผู้บริโภคได้ แม้จะไม่มีผลในทางปฏิบัติเนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรอง เช่นเดียวกับสมาคม แต่ก็ถือว่าเป็นการบัญญัติกฎหมายให้มูลนิธิเป็นทางเลือกหนึ่งในการฟ้องร้องและดำเนินคดีแทนผู้บริโภคได้ในทำนองเดียวกับสมาคม เมื่อกฎหมายที่รัฐตราออกมาแต่ละฉบับยังไม่มีความสอดคล้องต้องกันและมีปัญหาในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นองค์กรรับรองมูลนิธิให้มีอำนาจฟ้องร้องและดำเนินคดีแทนผู้บริโภคไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

4.4 วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายเรื่องระบบการสืบพยาน

แม้ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 33 กำหนดว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในอันที่จะให้ได้รับความแจ้งชัดในข้อเท็จจริงแห่งคดีให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร ในกรณีนี้ให้ศาลมีอำนาจสั่งเจ้าพนักงานคดีตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นแล้วรายงานให้ศาลทราบรวมทั้งมีอำนาจเรียกสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลหรือให้จัดส่ง

พยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาได้ แต่พยานหลักฐานที่ได้มาต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบ และไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว มาตรา 37 เมื่อได้สืบพยานหลักฐานตามที่จำเป็นและคู่ความได้แถลงการณ์ถ้าหากมีเสร็จแล้วให้ถือว่าการศึกษาเป็นอันสิ้นสุดให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว แต่ตราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หากศาลเห็นว่าเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไปได้ ซึ่งอาจรวมทั้งเรียกพยานหลักฐานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ โดยไม่จำเป็นต้องมีฝ่ายใดร้องขอ และมาตรา 34 ในการสืบพยานไม่ว่าเป็นพยานของคู่ความฝ่ายใดอ้างหรือที่ศาลเรียกมาเอง ให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยาน คู่ความหรือทนายความจะซักถามพยานได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล ให้ศาลมีอำนาจซักถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดี แม้จะไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้น อ้างก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ระบุไว้ในมาตราใดให้ศาลพิจารณาสืบพยานโดยใช้ระบบไต่สวน ดังเช่นการพิจารณาคดีปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด พ.ศ. 2543 ข้อ 5 ซึ่งระบุชัดเจนว่าวิธีพิจารณาคดีปกครองเป็นวิธีพิจารณาระบบไต่สวน หรือตามวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 5 ว่าในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นให้ศาลยึดรายงานของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณาและอาจไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ซึ่งหมายถึงให้ศาลแสวงหาข้อเท็จจริงโดยใช้ระบบไต่สวน หรือคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 219 วรรคสาม ระบุให้ใช้ระบบไต่สวนระบบไต่สวนนั้นเป็นระบบที่มีที่มาจากศาลทางศาสนาคิสต์นิกายโรมันคาทอลิก ให้อำนาจศาลทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นในคดี การสืบพยานบุคคลเป็นอำนาจของศาลที่จะสืบตามที่เห็นสมควร อาจเป็นพยานบุคคลที่คู่ความเสนอต่อศาลหรือศาลเห็นสมควรเรียกมาสืบ การถามพยานศาลเป็นผู้ถามเอง เป็นการถามให้ได้ความจริงไม่ใช่ถามแบบซักถามแล้วให้มีคำถามค้าน คู่ความ ทนายความ จะถามพยานได้ โดยได้รับอนุญาตจากศาล และไม่ใช้การซักถามหรือการถามค้าน หรือถามดิง แต่เป็นการถามให้ข้อเท็จจริงปรากฏเพิ่มขึ้นชัดเจนขึ้น และระบบไต่สวนไม่ได้ให้ความสำคัญกับภาระการพิสูจน์ของคู่ความเนื่องจากศาลเป็นผู้ไต่สวนรวบรวมพยานหลักฐานเอง แต่มาตรา 33 มาตรา 37 และมาตรา 34 ดังกล่าวกำหนดเนื้อความให้ศาลมีอำนาจเหมือนศาลในระบบไต่สวน

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 29 กำหนดในคดีที่ประเด็นข้อพิพาทข้อใดจำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ

หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใดๆ ซึ่งศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็นเฉพาะของคู่ความที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ให้การพิจารณาพิพากษาในประเด็นดังกล่าวตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจนั้น มาตรา 32 ก่อนการสืบพยาน ให้ศาลแจ้งประเด็นข้อพิพาทให้คู่ความทราบ และกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานมาสืบก่อนหรือหลังก็ได้ และตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 7 กำหนดให้ผู้ประกอบการมีภาระการพิสูจน์ในกรณีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งจากบทบัญญัติทั้งสามมาตราดังกล่าว คู่ความยังมีภาระการพิสูจน์ พยานหลักฐานในคดีของเรื่องนี้ภาระการพิสูจน์นั้น เป็นกระบวนการสืบพยานหลักฐานในระบบกล่าวหาซึ่งเป็นหน้าที่ของคู่ความต้องนำพยานหลักฐานมาสืบแสดงต่อศาล สนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตน ศาลทำหน้าที่เป็นคนกลางรับฟังพยานหลักฐานของทุกฝ่าย ไม่มีหน้าที่ไปชวนขวยหาพยานหลักฐาน คู่ความที่มีภาระการพิสูจน์แล้วไม่นำพยานหลักฐานมาสืบข้อเท็จจริงย่อมฟังไม่ได้ตามที่อ้างหรือเถียงย่อมตกเป็นผู้แพ้คดี ซึ่งหากกระบวนการพิจารณาเป็นระบบได้สวน ศาลจะกำหนดให้คู่ความนำพยานหลักฐานเข้าสืบตามภาระการพิสูจน์ได้อย่างไร

การถามพยานบุคคล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 117 บัญญัติว่า คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานชอบที่จะตั้งข้อซักถามได้ในทันทีที่พยานได้สาบานตนตามมาตรา 112 และมาตรา 116 แล้ว หรือถ้าศาลเป็นผู้ซักถามพยานก่อนก็ให้คู่ความซักถามพยานได้ต่อเมื่อศาลได้ซักถามเสร็จแล้ว เมื่อคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานได้ซักถามพยานเสร็จแล้ว คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งชอบที่จะถามค้านพยานนั้นได้ เมื่อได้ถามค้านพยานเสร็จแล้ว คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานชอบที่จะถามดิงได้ ซึ่งสรุปได้ว่า การถามพยานของฝ่ายตนเรียกว่า ซักถาม ถามพยานฝ่ายตรงข้ามเรียกว่า ถามค้าน ถามพยานของฝ่ายตนอีกครั้งหนึ่งเรียกว่า ถามดิง วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคน มาตรา 34 ใช้คำว่าให้ศาลซักถามพยานไม่ได้ใช้คำว่าให้ศาลเป็นผู้ถามพยาน ซึ่งเป็นคำกลางๆ หากใช้คำว่าให้ศาลเป็นผู้ถามพยาน หรือให้ใช้ระบบได้สวน ระบบการสืบพยานจะชัดเจนในการปฏิบัติของผู้พิพากษา เมื่อใช้คำว่าซักถามย่อมตรงกับคำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 117 ทำให้แปลความได้ว่า ในการสืบพยานบุคคลนั้น ไม่ว่าจะพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือที่ศาลเรียกมาเอง ให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยาน คู่ความ ทนายความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นจะซักถามพยานต้องได้รับอนุญาตจากศาล คู่ความฝ่ายตรงข้ามถามค้านพยานย่อมเป็นสิทธิที่จะถามได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลมีนักวิชาการและผู้พิพากษาบางท่านเห็นว่า การพิจารณาคดีผู้บริโภคใช้ระบบได้สวน ศาลเป็นผู้ถามพยานเองทั้งหมด คู่ความ ทนายความจะถามพยานต้องได้รับอนุญาตจากศาล ไม่นำระบบการถามพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 117 มาใช้บังคับ แต่ผู้พิพากษาบางท่านก็ไม่เห็นด้วย โดยเห็นว่าระบบการสืบพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค

พ.ศ. 2551 นั้น มีทั้งระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา การถามพยานที่ให้ศาลเป็นผู้ถามพยานเองนั้น เป็นการถามแบบซักถาม และอนุญาตให้คู่ความหรือทนายความถามพยานได้ก็เป็นการให้ถามแบบซักถาม จากนั้นคู่ความหรือทนายความฝ่ายตรงข้ามมีสิทธิที่จะถามค้านพยานได้ และเป็นการถามโดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล ซึ่งการที่ศาลใช้อำนาจซักถามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 117 ศาลจะจำกัดบทบาทของตนเองจะกระทำเฉพาะเมื่อจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะไม่ไปค้นหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง การซักถามของศาลมักจะจำกัดเฉพาะเพื่อให้คำเบิกความนั้นกระจ่างชัด หรือมีข้อสงสัยในความหมายของคำเบิกความนั้น และการซักถามตามมาตรา 117 นี้เป็นสิทธิของคู่ความที่สามารถถามได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากศาล อีกทั้งการถามค้านเป็นกระบวนการที่สำคัญเป็นการทำลายน้ำหนักคำเบิกความของพยานที่จะทำให้เห็นว่าพยานเบิกความน่าเชื่อถือหรือไม่ กระบวนการสืบพยานเช่นนี้เป็นการสืบพยานแบบกล่าวหากรณีกลับกัน หากให้ศาลเป็นผู้ถามพยาน โดยไม่นำระบบการถามพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 117 มาใช้ กรณีคู่ความมีการพินิจและนำพยานเข้าสืบ แต่ศาลถามพยานให้ไม่ชัดเจน คู่ความนั้นขอถามพยานเพิ่มเติม ศาลเห็นว่าพยานเบิกความชัดเจนแล้วไม่อนุญาตให้ถาม หรือคู่ความฝ่ายตรงข้ามเห็นว่าพยานเบิกความไม่น่าเชื่อถือจึงขอถามพยานเพื่อให้พิรุณนั้นปรากฏขึ้นเพื่อที่ฝ่ายตนจะได้ประโยชน์แต่ศาลไม่อนุญาต ทั้งๆ ที่ตามปกติเป็นสิทธิที่จะถามค้านได้ ย่อมเกิดความเสียหายแก่คู่ความในการสืบพยานตามระบบกล่าวหาที่ปะปนอยู่ ทนายความที่ว่าความคดีผู้บริโภคหลายคนก็ยังเคลือบแคลงในสิทธิของตนเกี่ยวกับการถามพยานในทางปฏิบัติผู้พิพากษาก็ปฏิบัติเหมือนกันบ้างและอาจต่างกันบ้าง ไม่เป็นเอกภาพเหมือนกรณีการถามพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 117 ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายไม่ได้บัญญัติชัดเจนถึงขนาดให้ใช้ระบบการพิจารณาระบบไต่สวน มาตรา 34 ใช้คำว่า ซักถาม และไม่ได้ห้ามการถามพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 117 มาใช้บังคับ ระบบการสืบพยานตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กำหนดเป็นระบบไต่สวนและระบบกล่าวหาผสมผสานปะปนกัน และไม่ชัดเจน ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่ากรณีดังกล่าวมีมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้วว่าการซักถามพยานจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล จึงไม่ควรนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 117 มาใช้บังคับปะปนกันอันจะทำให้เกิดความสับสนกับผู้ใช้กฎหมายในทุกๆ ฝ่ายไม่ว่าจะเป็นคู่ความ ทนายความ และศาล เพราะการจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับได้ ต้องเป็นกรณีที่ไม่มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มิได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ตามมาตรา 7 แห่งพ.ร.บ ดังกล่าว นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่า การสืบพยานแบบไต่สวนทำให้ศาลมีอำนาจเต็มที่ในการค้นหาความจริง จึงเป็นประโยชน์กับผู้บริโภคมากกว่า เพราะหากใช้ระบบ

สืบพยานแบบระบบกล่าวหาอาจจะทำให้ผู้บริโภคแพ้คดีในทางเทคนิคได้ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคอย่างแท้จริง อีกทั้งการที่รัฐเข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริงด้วยตนเอง ทำให้คดีเสร็จอย่างรวดเร็ว ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาชดใช้ความเสียหายได้ทันท่วงที ดังนี้ จึงควรรัฐมีบทบาทในการคุ้มครองผู้บริโภค ให้กระบวนการคุ้มครองผู้บริโภคของไทยเข้มแข็ง จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขระบบการสืบพยานตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยบัญญัติให้ชัดเจนว่าวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคเป็นวิธีพิจารณาในระบบไต่สวน

4.5 วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายในการอุทธรณ์และฎีกา

คดีผู้บริโภคที่ฟ้องกันอยู่ในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากกฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโภคได้ด้วย จึงทำให้ธนาคารซึ่งเป็นสถาบันการเงินและบริษัทผู้ให้เช่าซื้อ นำคดีกู้ยืม เบิกเงินเกินบัญชี บัตรเครดิต และสัญญาเช่าซื้อมาฟ้องคดีต่อศาลไม่เว้นแต่ละวัน หลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว หากคู่ความไม่พอใจในคำตัดสินก็สามารถที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีผู้บริโภคหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีผู้บริโภคภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 46 ซึ่งบัญญัติว่า การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นในคดีผู้บริโภคให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีผู้บริโภคหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีผู้บริโภคภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เมื่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีผู้บริโภคหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีผู้บริโภคได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วกฎหมายบัญญัติให้คดีเป็นที่สุด ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 49 วรรคสอง การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ก็เพื่อให้คดีผู้บริโภคได้รับการพิจารณาไปด้วยความรวดเร็วและทำให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาทันท่วงที และเมื่อคดีผู้บริโภคได้ผ่านการพิจารณามาถึงสองชั้นศาลแล้ว คดีในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาข้อเท็จจริงควรที่จะยุติอยู่ที่ศาลอุทธรณ์แผนกคดีผู้บริโภคและศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีผู้บริโภค และไม่ควรที่จะให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงขึ้นสู่ศาลฎีกาอีก การที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 51 บัญญัติให้คดีที่ศาลอุทธรณ์แผนกคดีผู้บริโภคหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีผู้บริโภคมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว คู่ความอาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อขอให้พิจารณาอนุญาตให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทในชั้นฎีกาเกินสองแสนบาท หรือในปัญหาข้อกฎหมายภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีผู้บริโภคหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายไม่ได้รับการเยียวยาภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว เนื่องจากให้คู่ความสามารถที่จะยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อขอให้

พิจารณา ขออนุญาตให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งปัญหาข้อเท็จจริงนี้มักจะเกิดขึ้นอยู่ในศาลชั้นต้น เป็นจำนวนมาก หากให้มีการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง จะมีคดีผู้บริโภคขึ้นสู่ศาลฎีกามีเป็นจำนวนมาก ประกอบกับผู้พิพากษาศาลฎีกามีจำนวนจำกัด ทำให้คดีค้างอยู่ที่ศาลฎีกา ซึ่งจะทำให้คดีล่าช้านับว่าไม่เป็นประโยชน์แก่คู่ความทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจ แต่ไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาภายในเวลาอันสมควรก็คือความล่าช้านั่นเอง ซึ่งนับว่าผิดเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ที่ออกมาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

ผู้เขียนเห็นว่า หลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว การให้สิทธิคู่ความในการฎีกาต่อไปได้นั้นเป็นช่องทางในการประวิงคดี ทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่อาจบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้ เป็นเหตุหนึ่งของความล่าช้าในการดำเนินคดี ดังนั้นคดีสามัญทั่วไปไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา จึงมีข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาของคู่ความตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การจำกัดสิทธิคู่ความในการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาของศาลในคดีผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น โดยหลักสากลทั่วไปของการดำเนินคดีผู้บริโภค คู่ความควรต้องห้ามมิให้ฎีกาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เพื่อให้คดีเสร็จเด็ดขาดและถึงที่สุดโดยเร็ว เพราะเป็นคดีที่จะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน เพื่อแก้ไขเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคซึ่งถูกผู้ประกอบการเอารัดเอาเปรียบ แต่อย่างไรก็ตามทุกประเทศจะมีข้อยกเว้นให้คู่ความที่สามารถที่จะฎีกาได้ เนื่องจากต้องการให้เป็นไปตามหลักการตรวจสอบดุลพินิจการทำงานของศาลลำดับล่าง โดยศาลในลำดับที่สูงกว่า ดังนั้นคดีผู้บริโภคควรที่จะมีข้อยกเว้นเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กำหนดให้คู่ความที่สามารถที่จะอุทธรณ์และฎีกาได้ ซึ่งรวมแล้วคดีผู้บริโภคถูกพิจารณาทั้งหมด 3 ชั้นศาล ทำให้คดีผู้บริโภคล่าช้ากว่าที่ผู้บริโภคจะได้รับการชดใช้เยียวยา ต้องใช้เวลานานซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย คดีผู้บริโภคควรที่จะพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายใน 2 ชั้นศาล กล่าวคือ คดีควรที่จะเสร็จสิ้นที่ศาลอุทธรณ์แผนกคดีผู้บริโภคหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงไม่ควรที่จะไปถึงศาลฎีกาและจะให้ฎีกาได้ แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น และปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวจะต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญ

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศหนึ่งที่ได้กำหนดหลักการให้สิทธิแก่คู่ความที่จะอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างไปยังศาลสูงได้ แต่กฎหมายจะอนุญาตให้คู่ความอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้น (Referee) ไปยังศาลสูง (High Court) ได้แต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น หรือสิทธิเรียกร้องนั้นอยู่นอกเหนืออำนาจของศาลพิเศษ ดังนั้นในการพิจารณาคดีผู้บริโภคของประเทศสิงคโปร์จะจำกัดอยู่เฉพาะ 2 ชั้นศาลเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้พิพากษา

ประกอบกับต้องการที่จะเร่งรัดให้คดีผู้บริโภครีบเสร็จภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว สำหรับประเทศเยอรมันการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่าง โดยหลักแล้วจะเป็นการอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลแรก และการอุทธรณ์จะแตกต่างจากการฎีกาในแง่ที่ว่า การอุทธรณ์จะเป็นการวินิจฉัยข้อเท็จจริงอีกครั้งหนึ่งของคดีแพ่งเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว และในการฎีกาตามกฎหมายเยอรมันจะฎีกาได้เฉพาะแต่ปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น กล่าวคือ ในคดีแพ่งจะเป็นการฎีกาคัดค้านคำพิพากษาที่อุทธรณ์มาจากศาลสูงสุดแห่งมลรัฐหรือการฎีกาจะกระทำได้อต่อเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขของการฎีกา กล่าวคือ จำนวนทุนทรัพย์หรือการได้รับอนุญาตให้ฎีการวมไปถึงผลกระทบของคำพิพากษาชั้นอุทธรณ์ที่มีต่อผู้ยื่นฎีกา ส่วนการยื่นฎีกาก็จะต้องกระทำภายในระยะเวลาและเป็นไปตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งให้เหตุผลในการฎีกาด้วย

ดังนั้น เมื่อนำหลักการอุทธรณ์และฎีกาตามกฎหมายไทยนำไปเปรียบเทียบกับกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์และฎีกาคดีผู้บริโภคของประเทศสิงคโปร์และประเทศเยอรมันแล้ว จึงจำเป็นที่จะต้องมีการที่จะจำกัดสิทธิคู่ความในการฎีกาโดยบัญญัติให้คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์แผนกคดีผู้บริโภคและศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีผู้บริโภคเป็นที่สุด โดยเฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงไม่ควรที่จะให้ฎีกาและให้ฎีกาได้แต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้คดีผู้บริโภคดำเนินคดีไปอย่างล่าช้าเป็นที่เสียหายแก่ผู้บริโภค